

Perspectieven op de kennissamenleving

In de zomer van 2012 schreef de AWT een essaywedstrijd uit, waarbij studenten en andere geïnteresseerden gevraagd werd om na te denken over de ontwikkeling van de Nederlandse kennissamenleving. Hoe ziet deze er in de 21ste eeuw uit? Welke problemen ondervindt ze? Waar liggen de kansen? Inzendingen volgden van jong en oud, van denkers die al jaren hun stempel op het innovatiedebat drukken tot frisse, nieuwe geluiden regelrecht vanuit de collegezaal. Met deze publicatie laat de AWT u kennismaken met de inzendingen die tot de besten behoorden.

Ondanks de verscheidenheid in de achtergrond van de auteurs, deelden zij over het algemeen hun diagnose van de huidige Nederlandse kennissamenleving: er zijn bepaalde kwesties die de ontwikkeling van de kennissamenleving parten spelen. Het goede nieuws is, dat deze kwesties over het algemeen goed aan te pakken zijn. Vrijwel alle auteurs deden dan ook concrete aanbevelingen voor versterking van de kennissamenleving, en inbedding hiervan in het Nederlandse beleid.

De auteurs benoemden allen de grote noodzaak voor meer maatschappelijke aandacht voor kennisontwikkeling en innovatie, de versterking van een open kenniscultuur, ondersteuning van excellentie naast aandacht voor de bredere fundamenteën van de kennissamenleving, en inzet van kennis (mede) voor maatschappelijke doeleinden. Hierbij is zowel een duidelijke rol weggelegd voor de overheid, die hier de juiste omstandigheden voor moet scheppen, als voor het individu. Emancipatie en excellentie zijn terugkerende sleutelwoorden, principes waar de AWT volledig achter staat met zijn eigen publicatie.

Hans Dagevos en Volkert Beekman omschrijven de ontwikkeling van de kennissamenleving vanuit historisch perspectief. Zij vertellen hoe vanuit het vroegere aristocratische, elitaire model evolutie plaatsvindt naar een 'aandachtig' model. In de aandachtige kennissamenleving van de 21^e eeuw is kennis ook daadwerkelijk 'vermaatschappelijkt', en wordt (mede) ingezet voor maatschappelijke doeleinden. Hierbij vindt veel participatie vanuit de samenleving plaats. Hoe kunnen noodzakelijke aspecten als transdisciplinariteit en een verbeterde relatie tussen kennisveld en de maatschappij beter ingebed worden in de Nederlandse beleidsvorming om tot een 'kennissamenleving die egalitair en emancipatoir is' te komen?

Frits Prakke richt zich meer op de ontwikkeling van de Nederlandse kennissamenleving. Hoe kan Nederland internationaal de competitie aangaan? Prakke ziet technologische innovatie als 'de schakel tussen kennis en concurrentiekracht'. De enige manier om dit goed te kunnen stimuleren is via de ontwikkeling van een mondiale, open samenleving, waarbij openheid en technologische innovatie elkaar versterken. Nederland heeft hiervoor een open vizier nodig, waarbij onze kennis voortdurend concurreert met die van anderen.

Ook René Slabbekoorn richt zich op de positie van de Nederlandse kennissamenleving in een internationale wereld. Hij beschrijft een aantal kernwaarden en elementen die van belang zijn voor de ontwikkeling van de kennissamenleving.

Marc Steen trekt de discussie verder dan het concurrentievermogen en ziet een duidelijke rol voor de kennissamenleving weggelegd in het oplossen van maatschappelijke problemen. Hoe kan kennis beter ingezet worden voor maatschappelijke doeleinden? Hiervoor is productief samenwerken en positieve doelgerichtheid nodig, waarbij de kloof tussen theorie en praktijk (kennis en toepassing) wordt beslecht.

Wasima Khan en Frank van Kesteren werken beiden een case study uit, waarin de praktische uitdagingen voor de kennissamenleving naar voren komen. Khan beschrijft het belang van het doorgeven van kennis tussen generaties in een bedrijf, het zogenaamde intergenerationele leren. Van Kesteren laat aan de hand van een case study van elektronische belastingaangifte zien dat bepaalde kritische vaardigheden verloren gaan bij het opdoen van nieuwe vaardigheden. Hij pleit daarom voor een holistische blik op het opdoen van nieuwe en het verloren gaan van oude vaardigheden.

Anouk van Kampen en Jan Truijens Martinez werpen een kritische blik op thema's als 'excellentie', 'de strijd tegen de zesjescultuur', etc. in het publieke debat. Zij vragen zich af wat deze doelen betekenen voor de maatschappij, en 'wat de prijs is die wij als samenleving betalen om mee te kunnen draaien in de concurrentie om kennis?' Waar willen we eigenlijk naartoe met die kennissamenleving? Zij laten zien hoe demonisering van het zesje en aanbidding voor de negen in een prestatiesamenleving ook nadelen kan hebben, en tot uitsluiting op meritocratische basis kan leiden.

Met deze publicatie hoopt de AWT het debat over de kennissamenleving te voeden. De AWT bedankt alle auteurs en inzendingen voor hun bijdrage aan het debat over de Nederlandse kennissamenleving. Wij hebben met interesse en plezier hun bijdragen gelezen en nieuwe inzichten opgedaan. Uiteraard zijn alle uitspraken en conclusies in de verschillende essay van de auteurs zelf, en weerspiegelen deze niet noodzakelijkerwijs de inzichten van de AWT zelf.

Den Haag, 12 maart 2013

Dr. D.J.M. Corbey, directeur AWT